

VU Research Portal

De Schrift wordt geschreven... [Review of: C Houtman (2006) De Schrift wordt geschreven. Op zoek naar een christelijke hermeneutiek van het Oude Testament]

van Staalduine - Sulman, E.

published in

Soteria

2009

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

van Staalduine - Sulman, E. (2009). De Schrift wordt geschreven... [Review of: C Houtman (2006) De Schrift wordt geschreven. Op zoek naar een christelijke hermeneutiek van het Oude Testament]. *Soteria*, 26(2), 58-60.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

De Schrift wordt geschreven. Op zoek naar een christelijke hermeneutiek van het Oude Testament, Cees Houtman, Meinema Zoetermeer, 2006, 597 pp., € 42,50.

Een lijvig boek over de interpretatie en toepassing van de Bijbel, al verraaft de ondertitel dat het een zoektocht is en geen vindplaats van allerhande suggesties om in een preek tot een wetenschappelijk verantwoorde toepassing te komen. De zoektocht vat samen wat de auteur in zijn arbeidzaam leven is tegengekomen. Terugkerend thema daarin is: elke interpretatie en elke toepassing is tijdgebonden.

Het boek is geschreven in drie aparte delen. Deel 1 begint met de stelling dat *het* Oude Testament niet bestaat en werkt dat vervolgens subliem uit. Dit deel roept veel vragen op, die in systematische werken over Bijbel, hermeneutiek of openbaringsleer nogal eens vergeten worden. Over welk Oude Testament spreken we: Grieks Hebreeuws? Welke Hebreeuwse tekst nemen we: de middeleeuwse codex uit Leningrad of de tweede Rabbijnenbijbel uit de Renaissanceperiode? Of willen we toch terug naar een zo oud mogelijke tekst en prefereren we daarom de Qumranteksten?

Ook als je de tekst zou hebben vastgelegd, blijven de vragen komen: Waarom is er in het boek Deuteronomium een andere fundering voor het sabbatsgebod gegeven dan in Exodus? Waarom geeft Kronieken zo'n ander beeld van koning David dan de boeken Samuël? En wat moeten we nu met zo'n (vertekend?) beeld? Nog prikkelender wordt het, als Houtman terecht de stelling poneert: 'niet de Schrift, maar de interpretatie geniet gezag', ook binnen kerkelijke kringen die er prat op gaan schriftuurlijk te zijn.

Dit deel roept de vragen op, wrikt aan bepaalde vastgeroeste uitspraken over de Bijbel. Het dwingt de lezer een eerlijke houding aan te nemen ten opzichte van eigen theologie en Bijbelgebruik. Als lezer kan dat zowel boeiend als bedreigend zijn, zeker als je inderdaad je Bijbelgebruik en interpretatie zondermeer vanuit je eigen kerkelijke achtergrond hebt overgenomen. Toch is het noodzakelijk om antwoorden te zoeken. Volgende generaties houden niet van kopkleppen bij voorgangers.

In deel 2 verwacht de lezer de zoektocht naar de antwoorden. Er volgt echter een historisch exposé. Verschillende kerkvaders en reformatoren worden voorgesteld in hun Bijbelgebruik. Ze verschillen weliswaar onderling in hun algemene beschouwing van het Oude Testament – historisch, exemplarisch, allegorisch, woord van God of bijna niet – toch komt steeds terug dat ze veel allegorischer uitlegden dan wij nu voor verantwoord houden. Dat werkt helaas vervreemdend. Dat wekt ook de vraag of men over 100 jaar evenzo verbaasd naar onze interpretaties kijkt als wij naar de hunne.

Dan is de lezer eindelijk aangekomen bij deel 3. Daar mogen we met de auteur op zoek naar hoe we anno 2009 verantwoord kunnen omgaan met de Bijbel. Er zijn al hints gegeven in deel 1, zoals 'interpretatie geschiedt altijd binnen een bepaalde historische context' en 'er is doorgaande profetie'. De lezer heeft nog die vervreemding van het tweede deel in zijn hoofd en verwacht: nu doen we het heel anders en toch hopelijk ook beter. Maar of die verwachting wordt waargemaakt? De rode draad door dit deel is de stelling, dat er 'stem en tegenstem' is in de Bijbel. En dat is toch weer typisch iets voor onze tijd om – wat postmodernistisch – alle kanten van een onderwerp te willen belichten en stem en tegenstem te laten horen. De zoektocht eindigt dus, zoals die begon, in 'een interpretatie binnen een bepaalde historische context'.

Waarom kun je dan toch teleurgesteld raken in dit resultaat van de zoektocht in deel 3? Ik denk dat de verwachting op een betere en vooral meer boventijdelijke hermeneutiek zelf gewekt is – misschien niet bewust – door de auteur zelf. Hij sluit, vooral in deel 3, sterk aan bij de Verlichtingsidealen en hamert er vaak op dat we niet terug kunnen achter de Verlichting, dat de lezer als vanzelf het Verlichtingsideaal van de boventijdelijke interpretatie zal najagen. En dat kan nu juist niet! Het is – om het vanuit een andere kant te benaderen – juist goed als een hermeneutiek bij de huidige historische context aansluit: anders wordt de Bijbeltekst nooit toegepast op vandaag en dan lopen onze preken en Bijbelstudies op niets praktisch uit voor het leven van alledag. In die zin is deel 3 ook weer goed, juist omdat die tijdgebonden is.

Wat vreemd aandoet, is de lijn van de ‘doorgaande profetie’. Het lijkt alsof dat één lijn is – de auteur schetst na 1500 voornamelijk de protestantse lijn – terwijl we natuurlijk allemaal weten dat er verschillende lijnen door de kerkgeschiedenis lopen: de Oosters-Orthodoxe, de Rooms-Katholieke, verschillende protestantse, evangelicale en pentacostale. Ook lijkt het, dat Houtman die traditie ziet als een zich steeds verder ontwikkelende lijn. Sommige stromingen zijn echter anders geïoriënteerd! De Reformatie schafte een hoop traditie af, al bleef er ook veel overeenkomst staan. Ook de feministische beweging wil van vanzelfsprekende brokken (vaak historisch-kritische) traditie af om vanuit een ander perspectief ‘opnieuw’ beginnen. En zo zijn er meer ‘tegenbewegingen’, zoals in evangelisch kringen. Dit soort breuken in de traditie worden in dit boek niet verdisconteerd.

Kortom, deel 1 is een absolute aanrader om te lezen. Deel 2 is verplichte stof voor iedereen die wat met het Oude Testament in de christelijke kerk wil doen, al moet er hier en daar ook bedacht worden dat de kerkvaders niet alleen theoloog waren, maar in de eerste plaats (mede)christenen. Deel 3 kan goed gelezen worden als vervolg op deel 2. Aangeraden wordt alleen om het persoonlijk te herschrijven – vanuit de historische en hermeneutische context van de lezer zelf. Eerlijke antwoorden op de vragen uit deel 1 zijn hard nodig in elke kring.

Eveline van Staalduine-Sulman